

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

(м. Івано-Франківськ)

Вступ. П'ятнадцять років тому в місті Болонья (Італія) міністри освіти 29 європейських країн підписали декларацію, з якої розпочався сучасний етап реформування вищої освіти. За Болонською декларацією при формуванні європейського простору вищої освіти мають враховуватися культурні і мовні відмінності, особливості національних систем освіти. У травні 2005 року в місті Берген (Норвегія) до складу європейського науково-освітнього об'єднання увійшла Україна. Отже, вища медична освіта в нашій державі на сьогоднішній день вже має певний досвід і напрацювання в напрямку до європейського освітнього простору і реалізації ідеї «Bringing students to Europe to all student» – «Відкрити студентів для Європи, відкрити Європу для всіх студентів» [2, 4, 5].

Основна частина. Кредитно-модульна система організації навчального процесу включає вивчення дисципліни, яка структурована на модулі, як задокументовану логічно завершену частину навчальної програми, що реалізується відповідними формами організації навчального процесу і закінчується підсумковим модульним контролем. Методика занять передбачає опитування та оцінювання всіх студентів академічної групи. Так, кожне заняття починається вступним словом викладача, який звертає увагу студентів на основний зміст теми, вихід у практику отриманих знань. Викладач з'ясовує загальну підготовку студентів до заняття шляхом співбесіди з ними (обов'язково по препаратах, схемах, таблицях) при активній участі всієї групи. При цьому його завдання полягає не стільки в тому, щоб детально диференціювати кожну відповідь, а в тому, щоб шляхом жвавої співбесіди залучити до глибокого розкриття теми більшість студентів. У програму для оцінки вихідного рівня знань студентів ми включаємо матеріал поточного заняття, який базується на інформації з попередніх занять та інтегрованих дисциплін. На комп'ютері по кожній темі пропонуються питання з п'ятьма варіантами відповідей на них. Після відповіді на останнє запитання машина оцінює результат роботи студента. У зв'язку з обмеженістю навчального часу ми також використовуємо контролюючі програми, де відбувається випадковий вибір із всієї бази 10 питань, які почергово подаються на

дисплей. Такі контролюючі програми забезпечують можливість роботи в індивідуальному режимі, багатоваріантність, неповторюваність послідовності запитань, що дозволяє викладачу швидко перевірити знання студентів по темі і більше часу приділити наступному етапу заняття – самостійній роботі.

Користуючись підручниками, атласами, навчальними таблицями, препаратами, муляжами, методичними посібниками, підготовленими співробітниками кафедр, студенти вивчають тему. При цьому велика роль викладача, оскільки індивідуалізація викладання є невід'ємною складовою педагогічної діяльності, що зумовлює максимальну інтенсифікацію навчального процесу та його наочність [2, 6]. За обмежений час студенту необхідно засвоїти велику кількість термінів, фактів, при цьому він не завжди усвідомлює змістовий зв'язок між ними. Все це вимагає від викладача постійно удосконалювати методи викладання, правильно і раціонально керувати студентами під час занять. Так, під час самостійної роботи викладач в індивідуальній бесіді зі студентами доповнює, глибше розкриває конкретний матеріал, пов'язує його з лекційним курсом, уточнює окремі незрозумілі моменти, скеровує студентів на подальше активне виконання практичного завдання. Це сприяє зростанню зацікавленості, розвиває навички навчально-пізнавальної діяльності. Викладач допомагає студентам опанувати матеріал, що вивчається. Доцільно використовувати підготовлені на основі вивчення різних літературних джерел оригінальні схеми і малюнки, які супроводжуються короткою анотацією, що є логічним завершенням роботи з препаратами, атласом, підручниками. Це допомагає студентам при вивченні різних розділів на рівні сучасних вимог, а також є елементом самоперевірки та самоконтролю.

Заслугує на особливу увагу метод проблемного навчання, який щоразу ширше використовується в педагогічній практиці [3], адже допомагає розвивати клінічне мислення студентів, викликає у них більший інтерес до обговорюваних проблем, тобто створюється свідомо мотивація відносно вивчення дисципліни. Вирішення ситуаційних задач відбувається в умовах максимальної самостійності студентів під керівництвом викладача. Широко

практикується перегляд найсучасніших навчально-наукових програм та фото-, відеоматеріалів, комп'ютерних моделей різноманітних процесів в організмі, електронних атласів з ефектами анімації і звуковим коментарем – одна із можливостей отримання знань з анатомії в досить цікавій формі; живий інтерес викликає побачене. Це відповідає світовим стандартам викладання теоретичних медичних дисциплін [1].

Не менш важливою ланкою в забезпеченні навчального процесу, зокрема, самопідготовки студентів, є кафедральний музей, фонди якого поповнюються якісними препаратами, виготовленими студентами. Робота студента зі скальпелем і піницею в руках є свідомим процесом і справжнім дослідженням. Попередньо познайомившись із відповідною літературою, з використанням малюнків, схем, і отримавши інструктаж викладача, проводиться препарування окремих органів чи частин тіла, з наступним виготовленням макро- і мікропрепаратів. Використання таких препаратів у навчальному процесі має також і велике виховне значення. Популяризуються спроби студентів замальовувати, фотографувати виявлені морфофункціональні особливості.

Із допомогою стандартизованого тест-контролю проводиться оцінювання кінцевого рівня засвоєння знань. Таким чином, в цілому, комплекс по забезпеченню кінцевого контролю включає в себе крім традиційної усної співбесіди, вихідний та кінцевий тестовий контроль, вирішення ситуаційних задач, перевірку практичних навиків. За 5-7 хвилин до закінчення кожного практичного заняття викладач коротко висвітлює нову тему, не заглиблюючись в деталі, скеровує студентів на подальшу індивідуальну роботу над темою заняття та самопідготовку у вечірній час при допомозі викладача-консультанта. На фундаментальних кафедрах акцентовано увагу на організації такої позааудиторної самостійної роботи студентів, адже введення кредитно-модульної технології навчання передбачає скорочення об'єму аудиторної і підвищує статус самостійної роботи, яка є одним із активних методів навчання, дозволяє розкрити індивідуальні здібності. Популярними стали «брейн-ринги», виставка студентських робіт, виготовлених препаратів, функціональних моделей, оригінальних схем, малюнків, які істотно підвищують ефективність засвоєння навчального матеріалу і позитивно впливають на успішність студентів, оскільки додають бали до поточних оціночних балів. Це є одним із мотивуючих факторів стимулювання успіхів у навчанні. В цілому, вагомою мотивацією є і моральне заохочення студента.

Позитивний вплив на навчальний процес має проведення навчально-дослідної роботи, яка є його органічною частиною, а не додатковим елементом. У системі вищої освіти активізувалась її наукова складова, тому доцільним є використання в навчальному процесі наукових здобутків кафедр [3]. Ще М. І. Пирогов говорив, що відокремити навчальне від наукового не можна, бо наукове без навчального світить і

гріє, а навчальне без наукового – тільки виблискує. Для цього створено всі умови. Студенти мають можливість розширити і поглибити об'єм своїх знань, приймаючи участь у роботі гуртків. Під керівництвом викладачів юні дослідники самостійно опановують різноманітні методики дослідження, залучаються до підготовки літературних оглядів із актуальних проблем.

Таким чином, на базових кафедрах впроваджено сучасні підходи до організаційно-методичного забезпечення навчального процесу з використанням педагогічних прийомів, кінцевою метою яких є формування стійкої свідомої мотивації на вивчення не тільки програмного матеріалу, але й додаткового, інтересу до фундаментальних дисциплін і медицини в цілому. Працювати в такому режимі доволі складно. Відзначаються протиріччя між ростом завантаженості викладачів, значним обсягом витрат навчального часу на оцінювання, якістю самостійної роботи студентів і труднощами у матеріально-технічному оснащенні вищих навчальних закладів. Велика кількість студентів в академічних групах не дозволяє провести повноцінне опитування всіх студентів групи. Невелика кількість годин, передбачених для лекцій, зумовлює об'єднання кількох тем в одній лекції. Значно зменшена кількість практичних занять із збереженням попереднього об'єму теоретичного матеріалу призводить до недостатнього повного вивчення предмету. Як зазначають колеги з інших медичних ВУЗів [3, 4, 6], збільшений об'єм тестування шкодить усному розгляду матеріалу, зменшує зацікавленість студентів у вивченні предмету, оскільки вони акцентують увагу на механічному запам'ятовуванні кінця запитання і правильної відповіді. Крім того, пропоновані тести прості по своїй структурі (вибрати одну відповідь з п'яти), на відміну від американських і західноєвропейських аналогів, де такі тести становлять до 30% [6].

Із більшості навчальних дисциплін проведення модульного контролю передбачено на останніх заняттях у семестрі, що призводить до суттєвого переваження студентів в останні тижні навчання. З метою покращення такої ситуації на молодших курсах доцільно було б відмінити рейтингову систему оцінки знань із дисциплін суспільно-гуманітарного блоку та курсів за вибором, оскільки більшість із них відсутні в навчальних планах університетів Європи, і надати кожному студенту можливість індивідуального вибору предметів, які є в переліку курсів за вибором [4].

Висновки. Виходячи з вище зазначеного, слід забезпечити централізоване виробництво в Україні віртуальних засобів навчання, відеофільмів, фантомів тощо [2]; запровадити визначене чинним законодавством співвідношення викладач-студент до 1:4 – 1:6 [5], як цього вимагає європейський досвід; слід забезпечити підготовку нового покоління підручників та навчальних посібників, що відповідають міжнародному досвіду кредитно-модульної організації навчального процесу.

Література

1. Алиева Е. Г. Применение новых форм визуализации учебного материала в преподавании морфологических дисциплин в медицинских ВУЗах / Е. Г. Алиева // Український морфологічний альманах. – 2008. – Т. 6, № 1. – С. 43-44.
2. Болонський процес і система організації практичної підготовки студентів / Є. М. Нейко, Л. В. Глушко, М. І. Мізюк, І. П. Вакалюк // Медична освіта. – 2007. – № 2. – С. 56-58.
3. Впровадження досягнень морфологічної науки та оптимізація методів навчання студентів стоматологічного факультету на кафедрі патологічної анатомії Української медичної стоматологічної академії / А. П. Гасюк, Л. Г. Ніколенко, Т. В. Новосельцева [та ін.] // Здобутки клінічної і експериментальної медицини – 2006. – № 2. – С. 162-164.
4. Ковальчук Л. Я. Медична освіта в Україні та Болонський процес: реальність і шляхи переходу до європейського освітнього простору / Л. Я. Ковальчук, І. Р. Мисула, К. О. Пашко // Медична освіта. – 2005. – № 2. – С. 21-23.
5. Мишанич Г. І. Медична та фармацевтична освіта в умовах Болонського процесу / Г. І. Мишанич // Внутрішня медицина. – 2007. – № 3. – С. 128-131.
6. Некоторые аспекты кредитно-модульной системы в медицинском ВУЗе / Э. Г. Топка, Ю. В. Мамрак, Т. А. Квятковская [и др.] // Прикладні аспекти морфології: мат. наук-практ. конфер., присвяченої пам'яті професора Б. В. Шутки – Івано-Франківськ, 2010. – С. 148-150.

УДК 316. 4. 063. 3+378. 147+37. 011. 32

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Попадинець О. Г.

Резюме. Модернізація навчального процесу в руслі вимог Болонської декларації передбачає творче осмислення й адаптацію до наших умов, до національних пріоритетних освітніх програм і навчальних планів усіх запозичених позитивних елементів навчання. З позицій дев'ятирічного досвіду розглядаються особливості викладання анатомії людини із врахуванням протиріччя між ростом завантаженості викладачів, значним обсягом витрат навчального часу на оцінювання, якістю самостійної роботи студентів і труднощами у матеріально-технічному оснащенні вищих навчальних закладів.

Ключові слова: анатомія людини, кредитно-модульна система.

УДК 316. 4. 063. 3+378. 147+37. 011. 32

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА В УСЛОВИЯХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЫ

Попадинець О. Г.

Резюме. Модернизация учебного процесса в соответствии с требованиями Болонской декларации предусматривает творческое осмысление и адаптацию к нашим условиям, к национальным приоритетным образовательным программам и учебным планам всех заимствованных положительных элементов обучения. С позиций девятилетнего опыта рассматриваются особенности преподавания анатомии человека с учётом несоответствия между ростом загрузочности преподавателей, большим объёмом затрат учебного времени на оценивание, качеством самостоятельной работы студентов и трудностями в материально-техническом обеспечении высших учебных заведений.

Ключевые слова: анатомия человека, кредитно-модульная система.

UDC 316. 4. 063. 3+378. 147+37. 011. 32

Peculiarities of Human Anatomy Teaching in a Credit-Module System

Popadynets O. H.

Abstract. Higher medical education in our country today has already had some experience and achievements towards the European Higher Educational Area and the realization of the idea: "Bringing students to Europe to all student".

Teaching methods provide a survey and evaluation of all students from the academic group. Thus, each lesson begins with introductory word of a teacher who draws students' attention to the main content of the theme, beginning in practice the gained knowledge. Teacher clarifies the overall students' preparation for classes through their interviewing (necessary for preparations, diagrams, schemes, tables) with the active participation of the entire group. The programme of evaluation of the students' knowledge includes material of the current lesson, based on information from previous classes and integrated disciplines. Computer control programmes provide the opportunity to work in the individual mode, multi-variant, nonrepeatability of questions' sequence, that allows the teacher to check students' knowledge on the subject quickly and give more time to the next stage of training – an independent work. Using textbooks, atlases, training tables, preparations, moulages, manuals, prepared by members of the chairs, students learn the topic. There is a very great role of the teacher. Thus, during the self-study teacher individually interviews the student, then complements, deeper reveals a specific material, connects it to a lecture course, specifies some strange moments, directs students to active performance of practical tasks. It promotes interest and develops skills of learning activity. Teacher helps students to master the studied material. It is advisable to use the original schemes and drawings, accompanied by brief abstracts, based on the study of various literary sources; that is the logical conclusion of the work with preparations, atlases, textbooks. It helps students

in learning the different sections up to date, and it is also a part of self-testing and self-control. The method of problem-based learning also deserves special attention, as it helps to develop clinical thinking of students, makes them to be more interested in the discussed issues, i. e. it creates the conscious motivation to study the discipline. Solution of situational problems occurs in a maximum autonomy of students under the guidance of a teacher. The browsing of advanced educational and research programmes and photo-, videomaterials, computer models of various processes in the body, electronic atlases with animation and sound commentaries is widely practiced – it is one of the ways to obtain knowledge on anatomy in a rather interesting way; the seen material is of keen interest. Equally important link in the educational process, including self-study, is the cathedral museum, funds of which are replenished by quality preparations made by students. Student's work with a scalpel and tweezers is a conscious process and the real research. Pre-acquainted with the relevant literature, using drawings, schemes, and having received teacher's instruction, the preparation of certain organs or body parts is performed, followed by manufacturing of macro- and micropreparations. The use of such preparations in the learning process also has great educational value. Students' attempts to sketch, make photos of the revealed morphological peculiarities are popularized. With the help of standardized test control a final assessment of knowledge level is performed. Thus, in general, complex to ensure the final set of control includes in addition to traditional oral interview, the initial and final test control, solution of situational problems, verification of practical skills. 5-7 minutes before the end of each practical lesson the teacher briefly speaks about new theme, without going into details, directs students to further individual work and self-study in the evening with the help of a teacher-assistant. Attention is focused on the organization of such extracurricular student's independent work, since the introduction of credit-modular technology of education is in the reduction of the class work volume and it enhances the status of self-study, which is one of the most active learning methods and helps to discover the individual abilities. Thus, the basic chairs have introduced new approaches to organizational-methodical supply of the educational process with the use of teaching methods, whose ultimate goal is to create a sustainable conscious motivation to study not only the programme material, but also the additional one, to create the interest in fundamental sciences and medicine in general.

Keywords: Human Anatomy, credit-module system.

Стаття надійшла 18. 08. 2014 р.